Xəyyam Mirzəzadə - 90

Sənətkar ömrü

Ötkəm, qarşısındakının inciyəcəyini nəzərə almayacaq qədər sözü üzə deyən, hazırcavab, geniş məlumatlı, yaddaşı bir-birindən maraqlı, dəyərli xatirələrlə zəngin insan... Söhbətimiz zamanı onu belə tanımışdıq. Ağa ağ deyirdi, qaraya qara. Kimsəni nə vəzifəsinə, nə ad-sanına, nə də şan-şöhrətinə görə qiymətləndirirdi. Hər kəsin dəyərini insanlığına, istedadına və gördüyü işlərinə görə verirdi.

Özü barədə fikirlərin birmənalı olmadığını da yaxşı bilirdi, Bəzilərinin həssas, bəzilərinin mürəkkəb, bəzilərinin acıdil, hətta kobud hesab etdiyi, ancaq istisnasız olaraq hər kəsin etiraf etdiyi nadir istedad, dərin bilik, iti zəka sahibi idi bəstəkar Xəyyam Mirzəzadə...

O, 1935-ci il oktyabrın 5-də Bakıda dünyaya gəlib. Şair Ömər Xəyyam şeiriyyətinin heyranı olan atası Hadı Mirzəzadə oğlunun adını Xəyyam qoyub.

Ana tərəfdən şəkili, ata tərəfdən isə bakılı olan Xəyyam Mirzəzadənin uşaqlıq illəri ona eşitdiyi nağıllardan da əsrarlı görünən İçərişəhərdə keçib. Bu qədim, böyükdən-kiçiyədək hər kəsin bir-birini nəinki tanıdığı, hətta halına, xasiyyətinə belə bələd olduğu, hörmətlə, ehtiramla davrandığı şəhər Xəyyam Mirzəzadə üçün dünyanın ən doğma yeri idi. O, ağlı kəsəndən ömrünün sonunadək içərişəhərli olması ilə fəxr etdi.

1960-cı ilədək İçərişəhərdə yaşadı. Orada boya-başa çatdı, orta məktəbə, konservatoriyaya getdi, ilk əsərlərini yazdı...

Atası Hadı Mirzəzadə tanınmış, hörmətli ziyalı idi. O, Azərbaycanın görkəmli dilçi alimi, filologiya elmləri doktoru, professor idi. Uzun illər Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki Bakı Dövlət Universiteti) elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərib.

Hadı Mirzəzadənin övladları da oxuyub öyrənməyə böyük maraq göstəriblər. Xəyyam Mirzəzadə xatırlayırdı ki, İçərişəhərdəki evlərində divar şkafında çoxlu kitab var idi. Kiçik yaşlarından o kitabları böyük həvəslə oxuyurdu.

Uşaqlıq illərindən dinlədiyi musiqilər ona sevimli İçərişəhəri kimi əsrarəngiz təsir bağışlayırdı. O, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası nəzdində 10 illik musiqi məktəbində oxuduğu vaxtlar bəstəkarlığa maraq göstərir, arabir musiqi bəstələyirdi. 1952-ci ildə məktəbi bitirəndə artıq qərarını vermişdi. Həmin il Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının Bəstəkarlıq şöbəsinə daxil oldu, konservatoriyada bəstəkar Əşrəf Abbasovun sinfində oxumağa başladı. Ancaq dahi bəstəkar Qara Qarayevin musiqiləri onu hələ Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının tələbəsi olmadığı vaxtlarda cəlb etmişdi. Hadı Mirzəzadə ilə Qara Qarayevin yaxınlığı, onların Moskvada görüşü Xəyyam Mirzəzadəni arzusuna çatdırdı. Atası dahi bəstəkardan oğlunu öz sinfinə qəbul etməyi istədi. Beləliklə, Xəyyam Mirzəzadə birinci kursun axırlarından Qara Qarayevdən dərs almağa başladı.

Konservatoriyada təhsilini 1957-ci ildə uğurla başa vurdu. Elə həmin ildən Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında işləməyə başladı.

Bəstələdiyi musiqi əsərləri artıq onu gənc bəstəkar kimi tanıtmağa başlamışdı. Bəzi əsərlərini hətta SSRİ bəstəkarlar İttifaqının plenumlarında ifa edirdilər.

Xəyyam Mirzəzadə bəstəkar olmağın əsl imtahanını o zaman verirdi. Qara Qarayev böyük müəllim idi, görkəmli sənətkar idi. Yaradıcılıq üslubuna, tərzinə sonsuz ehtiram bəslədiyi, heyranlıq duyduğu Qara Qarayev kimi dünyaşöhrətli bəstəkarın yanında öz yolunu seçmək gənc bəstəkar üçün asan deyildi. Xəyyam Mirzəzadə bilirdi ki, nə qədər bacarıqlı, savadlı və çalışqan olsa da, dahi bəstəkarın kölgəsinə sığındığı halda görünməyəcək, öz adı, fərqli, özünəməxsus dəstxəti olmayacaq, öz müəllimini yamsılayacaq. Odur ki, qətiyyətlə qərarını verdi, bəstələdiyi əsərlərlə musiqi sənətində özünəməxsus cığırla irəlilədi. Azərbaycan musiqisini dərindən bilən və çox sevən Xəyyam Mirzəzadə dünya musiqisinin nailiyyətlərindən uğurla bəhrələndi. O, Azərbaycan musiqi sənətini müxtəlif janrlarda əsərləri ilə daha da zənginləşdirdi. "Ağlar və qaralar" baleti, instrumental, vokal, simfonik, xor və kamera əsərləri bəstəkara böyük şöhrət qazandırdı.

Xəyyam Mirzəzadə eyni zamanda bu gün də çox sevilən mahnıların müəllifidir. Dillər əzbərinə çevrilən həmin mahnılar uzun illərdir ki, Azərbaycanın görkəmli ifaçılarının repertuarını bəzəyir.

İstedadlı bəstəkar hələ gənc yaşlarında rejissorların da diqqətini cəlb etmişdi. Elə o vaxtlardan teatr və kino musiqisi onun yaradıcılığında xüsusi yer tutdu. Xəyyam Mirzəzadə onlarla kinofilm və 15 dram tamaşası, estrada və caz pyeslərinə musiqi bəstələdi.

Hələ 1959-cu ildə "Bizim küçə" tammetrajlı bədii filmi ekranlaşdırılanda musiqisini yazmaq ona həvalə edildi. Kino sənətində ilk işi çox uğurlu oldu. Xəyyam Mirzəzadə sonralar "Arxadan vurulan zərbə", "Bağ mövsümü", "Bakıda küləklər əsir", "Birisigün gecəyarısı", "Bizim küçə", "Dənizə çıxmaq qorxuludur", "Güllələnmə təxirə salınır", "İlıq dənizdə buz parçası", "O dünyadan salam", "Yeddi oğul istərəm" və digər bədii, "Abidələr danışır", "Bakı eyvanları" və başqa sənədli, "Daş", "Günlərin bir günündə", "Meşəyə insan gəlir" animasiya filmlərinə bir-birindən heyranedici musiqilər bəstələdi. Bəstəkarların musiqiləri həmin ekran əsərlərinin məzmununu, ideyasını musiqi dili ilə tamaşaçılara çatdırır. Xəyyam Mirzəzadənin bir çox kompozisiyaları musiqi xəzinəmizin "qızıl fond"una daxil edildi.

Əmək fəaliyyətini Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında davam etdirən Xəyyam Mirzəzadə bu təhsil müəssisəsində müəllim, baş müəllim, dosent və professor vəzifələrində çalışdı. O, 1969-1983-cü illərdə kompozisiya kafedrasının müdiri işlədi. 1983-cü ildən 2005-ci ilədək isə konservatoriyanın professoru olaraq fəaliyyətini davam etdirdi. Xəyyam Mirzəzadə gənc musiqiçilər nəslinin yetişdirilməsində, yüksəkixtisaslı peşəkar musiqiçi kadrların hazırlanmasında bilik və bacarığını əsirgəmədi.

Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğində özünəməxsus yer tutan bəstəkarın əsərləri Avstriya, İngiltərə, Macarıstan, Hollandiya, Almaniya, İtaliya, Fransa və başqa ölkələrdə ifa edildi.

Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafı və təbliği sahəsindəki uzunmüddətli səmərəli fəaliyyətinə görə Xəyyam Mirzəzadə fəxri adlara layiq görüldü. Ona iki dəfə - 1976-cı ildə 2-ci simfoniya triptixi üçün, 1986-cı ildə isə "Birisigün, gecəyarısı…" bədii filminin bəstəkarlığına görə Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı verildi. Sənətkar Əməkdar incəsənət xadimi (1972), Xalq artisti (1987), "Şöhrət" ordeninə (2000), "Şərəf" ordeninə (2010) və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomuna (2015) layiq görüldü. 2002-ci ildən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsü idi.

Görkəmli bəstəkar Xəyyam Mirzəzadə 2018-ci il iyulun 30-da ömrünün 83-cü ilində uzun sürən xəstəlikdən sonra dünyasını dəyişdi. Sənətkar ömrü isə əsərləri ilə davam edir.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"

Azərbaycan.-2025.- 5 oktyabr (№ 214).- S.11.